

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Юридичний факультет
Кафедра цивільного права і процесу

СПАДКОВЕ ПРАВО

ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для студентів юридичного факультету

Львів 2009

Н.П. Шама

Спадкове право. Програма спецкурсу та методичні рекомендації для студентів юридичного факультету. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. – 2009. – 27 с.

Схвалено кафедрою цивільного права і процесу Львівського національного університету імені Івана Франка.

Протокол № 1 від 31 серпня 2009 року.

Авторські права застережені

АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна складається з тематичних розділів. Передбачається опанування теоретичних та практичних проблем спадкових правовідносин та вивчення правового регулювання підстав спадкування, суб'єктів спадкування, спадкування за заповітом, спільного заповіту подружжя, спадкування за законом, набуття спадщини та оформлення права на спадщину.

Також досліджуються проблеми правового регулювання спадкового договору.

Аналізується зарубіжний досвід правового регулювання відносин у сфері спадкування.

ПРОГРАМА КУРСУ «СПАДКОВЕ ПРАВО»

Тема 1. Спадкове право як підгалузь цивільного права.

1. Поняття і предмет спадкового права.
2. Спадкові правовідносини.
3. Принципи спадкового права.
4. Розвиток законодавства про спадкування.

Тема 2. Загальні положення про спадкування.

1. Поняття і види спадкування.
2. Склад спадщини.
3. Особливості спадкування окремих видів майна.
4. Відкриття спадщини.
5. Суб'єкти спадкування.

Тема 3. Спадкування за заповітом (4 год.).

1. Поняття заповіту та умови його дійсності.

2. Заповідальна правосуб'єктність.
3. Форма і порядок вчинення заповіту.
4. Свобода заповіту.
5. Види заповітів.
6. Спільний заповіт подружжя.
7. Зміст заповіту.
8. Зміна та скасування заповіту.
9. Недійсність заповіту.
10. Тлумачення та виконання заповіту.
11. Обов'язкова частка у спадщині.

Тема 4. Спадкування за законом.

1. Загальні положення про спадкування за законом.
2. Черговість спадкування.
3. Спадкування за правом представлення. Зміна черговості спадкування.
4. Відумерлість спадщини.

Тема 5. Набуття спадщини.

1. Способи та строки прийняття спадщини.
2. Спадкова трансмісія.
3. Відмова від прийняття спадщини та прирощення часток у спадщині.
4. Оформлення права на спадщину.
5. Поділ спадщини.
6. Охорона спадкового майна.

Тема 6. Загальна характеристика спадкового права в зарубіжних країнах.

1. Правове регулювання спадкування в країнах близького зарубіжжя.
2. Правове регулювання спадкування в країнах континентальної системи права.

3. Правове регулювання спадкування в країнах загальної системи права.
4. Колізійні питання спадкування за законодавством України.

Тема 7. Спадковий договір (4 год.).

1. Становлення інституту спадкового договору.
2. Поняття та ознаки спадкового договору.
3. Сторони спадкового договору.
4. Зміст спадкового договору.
5. Укладення спадкового договору.
6. Зміна спадкового договору.
7. Розірвання спадкового договору.
8. Інші підстави припинення спадкового договору.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ВСІХ ТЕМ КУРСУ:

1. Антимонов Б.С., Граве К.А. Советское наследственное право. – М., Гос. изд-во юрид. лит., 1955.
2. Васильченко В. Розробка теорії спадкового договору на сучасному етапі // Вісник прокуратури. – 2003. № 11. – С. 68-73.
3. Васильченко В. Юридична сутність інституту спадкового договору та його місце в системі цивільного права // Право України. – 2003. – № 7. – С. 137-140.
4. Васильченко В. Юридична сутність інституту спадкового договору та його місце в системі цивільного права // Право України. – 2003. – № 6. – С. 118-121.
5. Гордон М.В. Наследование по закону и по завещанию. – М., Юрид. лит., 1967.
6. Гражданское и торговое право капиталистических государств: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Международные отношения, 1993.

7. Гражданское право. Том 3. Учебник. / Под ред. А.П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М., ПБОЮЛ Л. В. Рожников, 2000.
8. Грудцына Л.Ю. Наследование. Дарение. Рента. Как правильно распорядиться своим имуществом. – М.: Изд-во Эксмо, 2006.
9. Дронилов В.К. Наследование по завещанию в советском праве. – К.: Изд-во Киевского гос. ун-та им. Т.Г. Шевченко, 1957.
10. Заїка Ю.О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: Монографія. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004.
11. Заїка Ю.О. Спадкове право України: Навч. посіб. – К.: Істина, 2006.
12. Наследственное право / Ин-т законодательства и сравн. правоведения при Правительстве Рос. Федерации; [Булаевский Б.А. и др.]; отв. ред. К.Б. Ярошенко. – М.: Волтерс Клувер, 2005.
13. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За ред. В.М. Коссака. – К.: Істина, 2008.
14. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. – 2-е вид., перероб. і доп. / За ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – Т. II.
15. Немков А.М. Очерки истории наследственного права. – Воронеж, Изд. Воронеж. ун-та, 1979.
16. Никитюк П.С. Наследственное право и наследственный процесс. – Кишинев: Штиинца, 1973.
17. Никифоров А.В. Как оформить завещание. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2004.
18. Основные институты гражданского права зарубежных стран. Сравнительно-правовое исследование / Руководитель авторского коллектива докт. юрид. наук В.В. Залесский. – М.: Изд-во НОРМА, 2000.
19. Ромовская З. Проблемы наследственного договора // Юридическая практика. – 2003. - № 44 (306). – С. 16.
20. Ромовська З.В. Реформа спадкового права // Українське право. – 1997. – № 1. – С. 101-107.

21. Ромовська З.В. Спадковий договір // Нотар-XXI. – 2003. – № 3 (13). – С. 14-15.
22. Рубанов А.А. Право наследования. – М.: Моск. рабочий, 1978.
23. Серебровский В.И. Очерки советского наследственного права. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1953.
24. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд: Наук.-практ. посіб./ С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, О.М. Клименко, С.Я. Рябовська, Л.О. Кармаза та ін.; За заг. ред. С.Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007.
25. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадкове право. Теорія та практика. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2002.
26. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадковий договір. – К.: Видавець Фурса С.Я., 2006.
27. Цивільне право України. Книга 2 / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової – К.: Юрінком Інтер, 2002.
28. Чуйкова В.Ю. Правові питання спадкування за заповітом. Автореф. дис... канд. юрид. наук. Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 1999.
29. Шама Н.П. Зміст спадкового договору // Вісник Академії адвокатури України. – 2007. – № 2 (9). – С. 40-46.
30. Шевченко О. Заповіт як підстава спадкування // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 8. – С. 36-39.
31. Шевчук Л.В. Заповіт як підстава виникнення правонаступництва в цивільному праві України. Автореф. дис... канд. юрид. наук. НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2001.

Законодавство та судова практика:

1. Конституція України.
2. Цивільний кодекс України.
3. Цивільний процесуальний кодекс України.
4. Закон України "Про нотаріат" від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України від 28.09.1993 - 1993 р., № 39, стаття 383.

5. Закон України "Про податок з доходів фізичних осіб " від 22 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України від 12.09.2003 - 2003 р., № 37, стаття 308.
6. Декрет Кабінету міністрів України "Про державне мито" від 21 січня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України від 30.03.1993 - 1993 р., № 13, стаття 113.
7. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 3 березня 2004 року № 20/5 // Офіційний вісник України від 26.03.2004 - 2004 р., № 10, стор. 315, стаття 639.
8. Правила реєстрації актів цивільного стану в Україні, затверджені наказом Міністерства юстиції України від 18 жовтня 2000 р. N 52/5 // Офіційний вісник України від 03.11.2000 - 2000 р., № 42, стор. 205, стаття 1803.
9. Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про судову практику в справах про спадкування" від 30 травня 2008 р. // Вісник Верховного суду України від 00.06.2008 - 2008 р., № 6, стор. 17.
10. Лист Міністерства юстиції України "Щодо переходу прав на частку у спадщині" від 8 травня 2007 р. N 19-35-84 // Бізнес: законодавство та практика - 2007 р., № 17, стор. 47.
11. Лист Міністерства юстиції України "Щодо практики укладання договорів на управління спадщиною" від 4 жовтня 2005 р. N 31-32/1694 // www.rada.gov.ua

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ:

Тема 1. Спадкове право як підгалузь цивільного права.

1. Поняття і предмет спадкового права.
2. Спадкові правовідносини:
 - а) суб'єкти спадкових правовідносин;
 - б) об'єкт спадкових правовідносин;
 - в) зміст спадкових правовідносин.
3. Принципи спадкового права.
4. Розвиток законодавства про спадкування.

Законодавство та судова практика:

1. Цивільний кодекс України.
2. Закон України "Про нотаріат" від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України від 28.09.1993 - 1993 р., № 39, стаття 383.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про судову практику в справах про спадкування" від 30 травня 2008 р. // Вісник Верховного суду України від 00.06.2008 - 2008 р., № 6, стор. 17.

Спеціальна література:

1. Антимонов Б.С., Граве К.А. Советское наследственное право. – М., Гос. изд-во юрид. лит., 1955.
2. Гордон М.В. Наследование по закону и по завещанию. – М., Юрид. лит., 1967.
3. Гражданское право. Том 3. Учебник. / Под ред. А.П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М., ПБОЮЛ Л. В. Рожников, 2000.
4. Грудцына Л.Ю. Наследование. Дарение. Рента. Как правильно распорядиться своим имуществом. – М.: Изд-во Эксмо, 2006.
5. Заїка Ю.О. Спадкове право України: Навч. посіб. – К.: Істина, 2006.
6. Заїка Ю.О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: Монографія. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004.
7. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За ред. В.М. Коссака. – К.: Істина, 2008.
8. Никитюк П.С. Наследственное право и наследственный процесс. – Кишинев: Штиинца, 1973.
9. Ромовська З.В. Реформа спадкового права // Українське право. – 1997. – № 1. – С. 101-107.
10. Серебровский В.И. Очерки советского наследственного права. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1953.

11. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд: Наук.-практ. посіб./ С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, О.М. Клименко, С.Я. Рябовська, Л.О. Кармаза та ін.; За заг. ред. С.Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007.
12. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадкове право. Теорія та практика. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2002.
13. Черепяхин Б.Б. Правопреемство по советскому гражданскому праву // Труды по гражданскому праву. – М.: «Статут», 2001.

Завдання 1.

Дайте порівняльну характеристику універсального та сингулярного правонаступництва, використовуючи працю Б.Б. Черепяхина «Правопреемство по советскому гражданскому праву».

Завдання 2.

Назвіть етапи розвитку спадкових правовідносин та охарактеризуйте права та обов'язки суб'єктів спадкових правовідносин на кожному з цих етапів.

Тема 2. Загальні положення про спадкування.

1. Поняття і види спадкування.
2. Склад спадщини.
3. Особливості спадкування окремих видів майна.
4. Відкриття спадщини:
 - а) час відкриття спадщини;
 - б) місце відкриття спадщини.
5. Суб'єкти спадкування.
6. Усунення від права на спадкування.

Законодавство та судова практика:

1. Цивільний кодекс України.
2. Закон України "Про нотаріат" від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України від 28.09.1993 - 1993 р., № 39, стаття 383.
3. Закон України "Про господарські товариства" // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, N 49, ст.682 (з наступними змінами і доповненнями).
4. Закон України "Про авторське право і суміжні права" // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 13, ст.64 (з наступними змінами і доповненнями).

5. Закон України "Про охорону прав на винаходи та корисні моделі" // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 7, ст. 32 (з наступними змінами і доповненнями).
6. Закон України "Про оренду землі" // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 46-47, ст.280 (з наступними змінами і доповненнями).
7. Закон України "Про приватизацію державного житлового фонду" // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1992, N 36, ст.524 (з наступними змінами і доповненнями).
8. Закон України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень" від 1 липня 2004 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, N 51, ст.553.
9. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 3 березня 2004 року № 20/5 // Офіційний вісник України від 26.03.2004 - 2004 р., № 10, стор. 315, стаття 639.
10. Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про судову практику в справах про спадкування" від 30 травня 2008 р. // Вісник Верховного суду України від 00.06.2008 - 2008 р., № 6, стор. 17.

Спеціальна література:

1. Антимонов Б.С., Граве К.А. Советское наследственное право. – М., Гос. изд-во юрид. лит., 1955.
2. Гордон М.В. Наследование по закону и по завещанию. – М., Юрид. лит., 1967.
3. Гражданское право. Том 3. Учебник. / Под ред. А.П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М., ПБОЮЛ Л. В. Рожников, 2000.
4. Заїка Ю.О. Спадкове право України: Навч. посіб. – К.: Істина, 2006.
5. Заїка Ю.О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: Монографія. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004.
6. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За ред. В.М. Коссака. – К.: Істина, 2008.
7. Невзгодина Е.Л. Представительство по советскому гражданскому праву. – Томск: Изд-во Томского ун-та, 1980.
8. Никитюк П.С. Наследственное право и наследственный процесс. – Кишинев: Штиинца, 1973.
9. Серебровский В.И. Очерки советского наследственного права. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1953.
10. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд: Наук.-практ. посіб./ С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, О.М. Клименко, С.Я. Рябовська, Л.О. Кармаза та ін.; За заг. ред. С.Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007.
11. Ульяненко О.О. Шлюбний договір у сімейному праві України. Автореф. дис... канд. юрид. наук. Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2003.

12.Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадкове право. Теорія та практика. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2002.

Завдання 1.

Проведіть порівняльний аналіз видів спадкування залежно від підстав, з яких воно здійснюється.

Завдання 2.

Проаналізуйте особливості спадкування земельної ділянки.

Завдання 3.

З'ясуйте особливості спадкування об'єктів незавершеного будівництва.

Завдання 4.

Проаналізуйте особливості спадкування частки у статутному капіталі господарського товариства.

Тема 3. Спадкування за заповітом (1-е заняття).

1. Поняття заповіту та умови його дійсності.
2. Заповідальна правосуб'єктність.
3. Форма і порядок вчинення заповіту.
4. Свобода заповіту.
5. Види заповітів:
 - а) секретний заповіт;
 - б) заповіт з умовою.

Законодавство та судова практика:

1. Цивільний кодекс України.
2. Закон України "Про нотаріат" від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України від 28.09.1993 - 1993 р., № 39, стаття 383.
3. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 3 березня 2004 року № 20/5 // Офіційний вісник України від 26.03.2004 - 2004 р., № 10, стор. 315, стаття 639.
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про судову практику в справах про спадкування" від 30 травня 2008 р. // Вісник Верховного суду України від 00.06.2008 - 2008 р., № 6, стор. 17.

Спеціальна література:

1. Антимонов Б.С., Граве К.А. Советское наследственное право. – М., Гос. изд-во юрид. лит., 1955.
2. Гордон М.В. Наследование по закону и по завещанию. – М., Юрид. лит., 1967.
3. Гражданское право. Том 3. Учебник. / Под ред. А.П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М., ПБОЮЛ Л. В. Рожников, 2000.
4. Заїка Ю.О. Спадкове право України: Навч. посіб. – К.: Істина, 2006.
5. Заїка Ю.О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: Монографія. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004.
6. Наследственное право / Ин-т законодательства и сравн. правоведения при Правительстве Рос. Федерации; [Булаевский Б.А. и др.]; отв. ред. К.Б. Ярошенко. – М.: Волтерс Клувер, 2005.
7. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За ред. В.М. Коссака. – К.: Істина, 2008.
8. Никифоров А.В. Как оформить завещание. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2004.
9. Рубанов А.А. Право наследования. – М.: Моск. рабочий, 1978.
10. Серебровский В.И. Очерки советского наследственного права. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1953.
11. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадкове право. Теорія та практика. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2002.
12. Чуйкова В.Ю. Правові питання спадкування за заповітом. Автореф. дис... канд. юрид. наук. Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 1999.
13. Шевченко О. Заповіт як підстава спадкування // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 8. – С. 36-39.
14. Шевчук Л.В. Заповіт як підстава виникнення правонаступництва в цивільному праві України. Автореф. дис... канд. юрид. наук. НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2001.

Завдання 1.

Висловіть Вашу точку зору з приводу можливості неповнолітніх розпорядитися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами на випадок смерті.

Завдання 2.

Складіть проект заповіту на все майно на користь кількох спадкоємців із зазначенням часток у спадщині.

Завдання 3.

Складіть проект заповіту з розподілом майна між спадкоємцями та підпризначенням спадкоємця.

Тема 4. Спадкування за заповітом (2-е заняття).

1. Спільний заповіт подружжя.
2. Зміст заповіту.
3. Зміна та скасування заповіту.
4. Недійсність заповіту.
5. Тлумачення та виконання заповіту.
6. Обов'язкова частка у спадщині.

Законодавство та судова практика:

1. Цивільний кодекс України.
2. Закон України "Про нотаріат" від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України від 28.09.1993 - 1993 р., № 39, стаття 383.
3. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 3 березня 2004 року № 20/5 // Офіційний вісник України від 26.03.2004 - 2004 р., № 10, стор. 315, стаття 639.
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про судову практику в справах про спадкування" від 30 травня 2008 р. // Вісник Верховного суду України від 00.06.2008 - 2008 р., № 6, стор. 17.

Спеціальна література:

1. Антимонов Б.С., Граве К.А. Советское наследственное право. – М., Гос. изд-во юрид. лит., 1955.
2. Васильченко В.. Спадкування права на обов'язкову частку за новим цивільним законодавством: доктринальні проблеми. // Право України. – 2003.– № 10. С. 120-123.
3. Гнезділова Л.. Спадкування обов'язкової частки: деякі питання. // Право України. – 2003. – № 2. С. 70-73.
4. Гордон М.В. Наследование по закону и по завещанию. – М., Юрид. лит., 1967.
5. Гражданское право. Том 3. Учебник. / Под ред. А.П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М., ПБОЮЛ Л. В. Рожников, 2000.
6. Заїка Ю.О. Спадкове право України: Навч. посіб. – К.: Істина, 2006.
7. Заїка Ю.О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: Монографія. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004.

8. Заїка Ю.О. Спільний заповіт подружжя // Право України. – 2004. – № 4. – С. 92-94.
9. Наследственное право / Ин-т законодательства и сравн. правоведения при Правительстве Рос. Федерации; [Булаевский Б.А. и др.]; отв. ред. К.Б. Ярошенко. – М.: Волтерс Клувер, 2005.
10. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За ред. В.М. Коссака. – К.: Істина, 2008.
11. Никифоров А.В. Как оформить завещание. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2004.
12. Рубанов А.А. Право наследования. – М.: Моск. рабочий, 1978.
13. Серебровский В.И. Очерки советского наследственного права. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1953.
14. Турлуковський. Я. Правова регламентація Інституту обов'язкової частки в спадщині: окремі проблеми. // Право України. – 2004. – № 2. С. 118-121.
15. Фурса Є.. Особливості спадкування за правом на обов'язкову частку. // Право України. – 2001. – № 1. С. 87-91.
16. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадкове право. Теорія та практика. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2002.
17. Чуйкова В.Ю. Правові питання спадкування за заповітом. Автореф. дис... канд. юрид. наук. Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 1999.
18. Шевченко О. Заповіт як підстава спадкування // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 8. – С. 36-39.
19. Шевчук Л.В. Заповіт як підстава виникнення правонаступництва в цивільному праві України. Автореф. дис... канд. юрид. наук. НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2001.

Завдання 1.

Проаналізуйте рішення суду.

Завдання 2.

Складіть проект розпорядження про скасування заповіту.

Завдання 3.

Складіть проект заповіту з заповідальним відказом.

Тема 5. Спадкування за законом.

1. Загальні положення про спадкування за законом.
2. Черговість спадкування.
3. Спадкування за правом представлення. Зміна черговості спадкування.
4. Відумерлість спадщини.

Законодавство та судова практика:

1. Цивільний кодекс України.
2. Цивільний процесуальний кодекс України.
3. Закон України "Про нотаріат" від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України від 28.09.1993 - 1993 р., № 39, стаття 383.
4. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 3 березня 2004 року № 20/5 // Офіційний вісник України від 26.03.2004 - 2004 р., № 10, стор. 315, стаття 639.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про судову практику в справах про спадкування" від 30 травня 2008 р. // Вісник Верховного суду України від 00.06.2008 - 2008 р., № 6, стор. 17.

Спеціальна література:

1. Антимонов Б.С., Граве К.А. Советское наследственное право. – М., Гос. изд-во юрид. лит., 1955.
2. Гордон М.В. Наследование по закону и по завещанию. – М., Юрид. лит., 1967.
3. Гражданское право. Том 3. Учебник. / Под ред. А.П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М., ПБОЮЛ Л. В. Рожников, 2000.
4. Грудцына Л.Ю. Наследование. Дарение. Рента. Как правильно распорядиться своим имуществом. – М.: Изд-во Эксмо, 2006.
5. Заїка Ю.О. Спадкове право України: Навч. посіб. – К.: Істина, 2006.
6. Заїка Ю.О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: Монографія. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004.
7. Наследственное право / Ин-т законодательства и сравн. правоведения при Правительстве Рос. Федерации; [Булаевский Б.А. и др.]; отв. ред. К.Б. Ярошенко. – М.: Волтерс Клувер, 2005.
8. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За ред. В.М. Коссака. – К.: Істина, 2008.
9. Рубанов А.А. Право наследования. – М.: Моск. рабочий, 1978.
10. Серебровский В.И. Очерки советского наследственного права. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1953.
11. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадкове право. Теорія та практика. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2002.

Завдання 1.

Проведіть порівняльний аналіз кола спадкоємців, передбачених ЦК УРСР 1963 р., та кола спадкоємців, передбачених чинним ЦК України.

Завдання 2.

Проаналізуйте порядок зміни черговості спадкування (договірний та судовий).

Завдання 3.

Проаналізуйте рішення суду.

РІШЕННЯ

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

розглянувши у відкритому судовому засіданні в м. Сколе справу за позовом С. до Б., третіх осіб – К., Л., Н., П., Р. про часткову відміну свідоцтва про право на спадщину та витягу з реєстрації прав власності на нерухоме майно та визнання права власності на спадщину за законом,-

ВСТАНОВИВ :

С. звернулася до суду із позовною заявою, в якій просить відмінити свідоцтво про право на спадщину за законом, видане 16.08.2008 року та витягу з реєстру права власності на нерухоме майно та визнання права власності на спадщину за законом на житловий будинок та господарські будівлі після смерті її батька Ф., мотивуючи свої вимоги тим, що її батько мав свій власний будинок. Заповіт батько позивачки не складав, маючи надію, що його діти вирішать це питання по згоді. Батько позивачки помер, мати позивачки померла 2007 року. Спадщину після смерті батька позивачка прийняла, так як вступила в управління та розпорядження майном, оскільки в неї було свідоцтво про право власності на будинок на руках, що свідчить про фактичне прийняття спадщини.

Позивачка звернулася в нотаріальну контору із заявою про оформлення спадщини і дала згоду на прийняття спадщини відповідачем, всі інші спадкоємці за законом на частку в спадковому майні не претендували, пропустили термін подання заяви про прийняття спадщини і написали заяви в нотаріальну контору, що в суд за продовженням терміну звертатись не будуть.

16.08.2008 року позивачка з відповідачем з'явилася в нотаріальну контору, щоб оформити право на спадщину за законом, але вийшла по своїх потребах, доручивши відповідачу одержати документи, як згодом виявилось право на спадщину він оформив на себе з чим позивачка погодитись не може, а тому вирішила звернутись в суд.

В судовому засіданні позивачка підтримала вимоги, посилаючись на викладені в позовній заяві обставини, а відповідач проти задоволення позовних вимог не заперечив.

Треті особи Р., К., Н., П., Л. в судове засідання не з'явилися, подавши письмову заяву про те, що вони спадщину в установлені строки не прийняли, за продовженням цього строку в суд звертатись не будуть.

Суд розглянув матеріали справи, заслухав пояснення позивачки, відповідача, дав оцінку зібраним у судовому засіданні доказам, вважає, що позовну заяву слід задовольнити. Суд приходять до такого висновку з наступних підстав.

В судовому засіданні встановлено, що батько позивачки Ф. мав свій власний будинок. Заповіт батько позивачки не складав. Батько позивачки помер, мати позивачки померла 2007 року. Спадщину після смерті батька позивачка прийняла, так як вступила в управління та розпорядження майном. Позивачка дала згоду на прийняття спадщини відповідачем, всі інші спадкоємці за законом на частку в спадковому майні не претендують, пропустили термін подання заяви про прийняття спадщини і написали заяви в нотаріальну контору, що в суд за продовженням терміну звертатись не будуть. Оскільки всі спадкоємці відмовились від прийняття спадщини, то позивачці та відповідачу за законом належать по 1/2 частині спадкового майна. Однак 16.08.2008 року помилково було оформлено свідоцтво про право на спадщину за законом та витяг з реєстру прав власності на нерухоме майно на все спадкове майно на відповідача.

Таким чином, аналізуючи зібрані докази, суд вважає, що позовну заяву слід задовольнити, скасувати свідоцтво про право на спадщину за законом від 16.08.2008 року. Визнати за позивачкою С. право власності на спадщину на 1/2 житлового будинку та господарських будівель після смерті її батька Ф.

Керуючись ст., ст. 10, 60, 209, 212, 215 ЦПК України, ст.ст. 15,16, 321 ЦК України, суд

ВИРІШИВ:

Позов задовольнити.

Визнати частково недійсним свідоцтво про право на спадщину за законом від 16.08.2008 року виданого державним нотаріусом Сколівської державної нотаріальної контори, яке посвідчує, що спадкоємцем майна Ф. є його син Б. Визнати за С. право власності на спадщину за законом на 1/2 житлового будинку та господарських будівель після смерті її батька, який помер 2007 року.

Тема 6. Набуття спадщини.

1. Способи та строки прийняття спадщини.
2. Спадкова трансмісія.
3. Відмова від прийняття спадщини та приращення часток у спадщині.
4. Оформлення права на спадщину.
5. Поділ спадщини.
6. Охорона спадкового майна.
7. Податки і збори на спадщину.

Законодавство та судова практика:

1. Цивільний кодекс України.
2. Цивільний процесуальний кодекс України.
3. Закон України "Про нотаріат" від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України від 28.09.1993 - 1993 р., № 39, стаття 383.
4. Закон України "Про податок з доходів фізичних осіб" від 22 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України від 12.09.2003 - 2003 р., № 37, стаття 308.
5. Декрет Кабінету міністрів України "Про державне мито" від 21 січня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України від 30.03.1993 - 1993 р., № 13, стаття 113.
6. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 3 березня 2004 року № 20/5 // Офіційний вісник України від 26.03.2004 - 2004 р., № 10, стор. 315, стаття 639.
7. Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про судову практику в справах про спадкування" від 30 травня 2008 р. // Вісник Верховного суду України від 00.06.2008 - 2008 р., № 6, стор. 17.

Спеціальна література:

1. Антимонов Б.С., Граве К.А. Советское наследственное право. – М., Гос. изд-во юрид. лит., 1955.
2. Гордон М.В. Наследование по закону и по завещанию. – М., Юрид. лит., 1967.
3. Гражданское право. Том 3. Учебник. / Под ред. А.П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М., ПБОЮЛ Л. В. Рожников, 2000.
4. Грудцына Л.Ю. Наследование. Дарение. Рента. Как правильно распорядиться своим имуществом. – М.: Изд-во Эксмо, 2006.
5. Заїка Ю.О. Спадкове право України: Навч. посіб. – К.: Істина, 2006.

6. Заїка Ю.О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: Монографія. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004.
7. Наследственное право / Ин-т законодательства и сравн. правоведения при Правительстве Рос. Федерации; [Булаевский Б.А. и др.]; отв. ред. К.Б. Ярошенко. – М.: Волтерс Клувер, 2005.
8. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За ред. В.М. Коссака. – К.: Істина, 2008.
9. Рубанов А.А. Право наследования. – М.: Моск. рабочий, 1978.
10. Серебровский В.И. Очерки советского наследственного права. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1953.
11. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадкове право. Теорія та практика. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2002.

Завдання 1.

Складіть проект заяви про прийняття спадщини.

Завдання 2.

Здійсніть порівняльний аналіз спадкування за правом представлення та спадкової трансмісії.

Завдання 3.

Визначте перелік осіб, які звільняються від сплати державного мита за видачу свідоцтва про право на спадщину.

Завдання 4.

Проаналізуйте, за якими критеріями здійснюється оподаткування об'єктів спадщини.

Тема 7. Загальна характеристика спадкового права в зарубіжних країнах.

1. Правове регулювання спадкування в країнах близького зарубіжжя:
 - 1) правове регулювання спадкування за законодавством Російської Федерації;
 - 2) правове регулювання спадкування за законодавством Білорусії;
 - 3) правове регулювання спадкування за законодавством Грузії;
 - 4) правове регулювання спадкування за законодавством Казахстану.

2. Правове регулювання спадкування в країнах континентальної системи права:
 - 1) правове регулювання спадкування за законодавством Німеччини, Швейцарії;
 - 2) правове регулювання спадкування за законодавством Франції;
 - 3) правове регулювання спадкування за законодавством Італії.
3. Правове регулювання спадкування в країнах загальної системи права:
 - 1) правове регулювання спадкування за законодавством Англії;
 - 2) правове регулювання спадкування за законодавством США.
4. Колізійні питання спадкування за законодавством України.

Спеціальна література:

1. Германское право. Часть I. Гражданское уложение: Пер. с нем. – Сер. Совр. гражд. и межд. частное право. – М.: Межд. центр фин.-эконом. развития, 1996.
2. Гражданское и торговое право капиталистических государств: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Международные отношения, 1993.
3. Гражданское право. Том 3. Учебник. / Под ред. А.П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М., ПБОЮЛ Л. В. Рожников, 2000.
4. Грудцына Л.Ю. Наследование. Дарение. Рента. Как правильно распорядиться своим имуществом. – М.: Изд-во Эксмо, 2006.
5. Заїка Ю.О. Спадкове право України: Навч. посіб. – К.: Істина, 2006.
6. Заїка Ю.О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: Монографія. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004.
7. Кармаза О.О. Міжнародне спадкове право: Науково-практичний посібник. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007.
8. Кармаза О.О. Спадкування у сучасному міжнародному приватному праві: Автореф. дис... канд. юрид. наук. Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2006. – 18 с.
9. Наследственное право / Ин-т законодательства и сравн. правоведения при Правительстве Рос. Федерации; [Булаевский Б.А. и др.]; отв. ред. К.Б. Ярошенко. – М.: Волтерс Клувер, 2005.
10. Никифоров А.В. Как оформить завещание. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2004.
11. Основные институты гражданского права зарубежных стран. Сравнительно-правовое исследование / Руководитель авторского

- коллектива докт. юрид. наук В.В. Залесский. – М.: Изд-во НОРМА, 2000.
12. Сергеев А.П., Толстой Ю.К., Елисеев И.В. Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации. Часть третья (постатейный). М.: Проспект, 2002.
 13. Шама Н.П. Правове регулювання спадкового договору в зарубіжних країнах // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали XII регіональної науково-практичної конференції. 9-10 лютого 2006 р. – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2006. – С. 491-493.
 14. Шама Н.П. Порівняльно-правова характеристика спадкового договору за законодавством України та Німеччини // Збірник тез наукових робіт учасників I Всеукраїнської цивілістичної наукової конференції студентів та аспірантів. 24-25 лютого 2006 р. – Одеса: Фенікс, 2006. – С. 53-55.

Завдання 1.

Здійсніть порівняльний аналіз підстав спадкування, передбачених законодавством України та законодавством Німеччини, Австрії та Швейцарії.

Завдання 2.

Проаналізуйте правове регулювання спільного заповіту подружжя за законодавством Німеччини.

Тема 8. Спадковий договір (1-е заняття).

1. Становлення інституту спадкового договору.
2. Поняття та ознаки спадкового договору.
3. Сторони спадкового договору.
4. Зміст спадкового договору.

Законодавство та судова практика:

1. Цивільний кодекс України.
2. Закон України "Про нотаріат" від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України від 28.09.1993 - 1993 р., № 39, стаття 383.
3. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 3

березня 2004 року № 20/5 // Офіційний вісник України від 26.03.2004 - 2004 р., № 10, стор. 315, стаття 639.

4. Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про судову практику в справах про спадкування" від 30 травня 2008 р. // Вісник Верховного суду України від 00.06.2008 - 2008 р., № 6, стор. 17.

Спеціальна література:

1. Васильченко В. Розробка теорії спадкового договору на сучасному етапі // Вісник прокуратури. – 2003. № 11. – С. 68-73.
2. Васильченко В. Юридична сутність інституту спадкового договору та його місце в системі цивільного права // Право України. – 2003. – № 6. – С. 118-121.
3. Васильченко В. Юридична сутність інституту спадкового договору та його місце в системі цивільного права // Право України. – 2003. – № 7. – С. 137-140.
4. Васильченко В. Спадковий договір: деякі міркування з приводу нормотворчості // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 12. – С. 34-47.
5. Євстігнєєв А. Деякі аспекти спадкового договору // Юридичний журнал. – 2005. – № 10. – С. 38-40.
6. Заїка Ю.О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: Монографія. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004.
7. Заїка Ю.О. Чи потрібен спадковий договір? // Держава і право. 36. наук. праць. 2004. – Вип. 25. – С. 287-291.
8. Мазуренко С.В. Спадковий договір в цивільному праві України. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одес. нац. юрид. акад. – О., 2004.
9. Мазуренко С.В. Актуальні питання визначення предмета спадкового договору в цивільному законодавстві України // Актуальні проблеми держави і права: 36. наук, праць. - Одеса: Юрид. л-ра, 2003. – Вип. 18. – С. 582-587.
10. Майданик Р.А. Спадковий договір у цивільному праві України // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2007. – № 2 (22). – С. 90-105.
11. Ромовська З.В. Спадковий договір // Нотар-XXI. – 2003. – № 3 (13). – С. 14-15.
12. Ромовская З. Проблемы наследственного договора // Юридическая практика. – 2003. - № 44 (306). – С. 16.
13. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд: Наук.-практ. посіб./ С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, О.М. Клименко, С.Я. Рябовська, Л.О. Кармаза та ін.; За заг. ред. С.Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007.
14. Турлуковський Я. Спадковий договір в українському цивільному праві: теорія та практика // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 6. – С. 34-41.

15. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадковий договір. – К.: Видавець Фурса С.Я., 2006.
16. Фурса С.Я. Суб'єкти спадкового договору, їх права та обов'язки // Юриспруденція: теорія і практика. – 2006. – № 1. – С. 15-30.
17. Чуйкова В. Правова характеристика спадкового договору // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 4. – С. 3-7.
18. Шама Н.П. Правова природа спадкового договору // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2006. – № 2 (18). – С. 144-148.
19. Шама Н.П. Зміст спадкового договору // Вісник Академії адвокатури України. – 2007. – № 2 (9). – С. 40-46.
20. Шама Н.П. Поняття та ознаки спадкового договору // Вісник Львівського університету. Серія юрид. – 2009. – Вип. 49 – С. 142-150.
21. Шама Н.П. Спадковий договір як підстава правонаступництва // Актуальні питання реформування правової системи України. Збірник наукових статей за матеріалами I Міжвузівської науково-практичної конференції 27-28 травня 2005 р., м. Луцьк. – Луцьк: Волинський державний університет імені Лесі Українки, 2005. (Частина II). – С. 82-86.

Завдання 1.

Проаналізуйте правову природу спадкового договору, передбаченого законодавством деяких європейських країн (Німеччина, Австрія, Швейцарія, Угорщина).

Завдання 2.

Висловіть Вашу думку з приводу можливості укладення спадкового договору між подружжям.

Завдання 3.

Проаналізуйте ситуацію.

Між С. та Л. було укладено спадковий договір, за яким С. в якості відчужувача передає у власність Л. домоволодіння, а Л. зобов'язується щоденно забезпечувати відчужувача за свій рахунок продуктами харчування згідно норм, встановлених державою для людей похилого віку, та виконувати ремонт житлового будинку і господарських будівель. Внаслідок невиконання набувачем умов договору С. звернулася до суду з позовною заявою, в якій просила розірвати спадковий договір та повернути їй домоволодіння. При вирішенні даної справи суд, виходячи з того, що обов'язки набувача за спадковим договором здебільшого зводилися до надання утримання відчужувачеві, керувався положеннями про довічне утримання, зокрема ст.ст. 744, 755 ЦК України, однак ухвалив рішення про розірвання спадкового договору, норми про який взагалі не застосовувалися при ухваленні рішення.

Завдання 4.

Проаналізуйте ситуацію.

Між К. та її двома синами Р. та О. було укладено спадковий договір. Р. та О. є набувачами за спадковим договором, які після смерті матері – К. набувають у власність по ½ належного їй на праві власності будинку, взамін чого Р. та О. зобов'язуються виконувати розпорядження К. щодо забезпечення її належними лікувальними засобами незалежно від їх вартості згідно з рецептами лікарів, продуктами харчування, по необхідності одягом та доглядом. Внаслідок того, що Р. відмовлявся виконувати зобов'язання, взяті на себе за умовами договору, вчиняв безпідставні сварки та проявляв неадекватне ставлення до К., вона звернулася з позовом до Р. про розірвання спадкового договору в частині прав і обов'язків Р. за спадковим договором. О. в процесі виступає як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору. Виходячи з того, що Р. відмовляється виконувати зобов'язання, взяті на себе за умовами договору, та керуючись ч. 1 ст. 1308 ЦК України, суд ухвалив рішення задовольнити позов: розірвати спадковий договір, укладений між К., з однієї сторони, та Р. і О., з іншої, але лише в частині, що стосується прав і обов'язків Р. за спадковим договором

Тема 9. Спадковий договір (2-е заняття).

1. Укладення спадкового договору.
2. Зміна спадкового договору.
3. Розірвання спадкового договору.
4. Інші підстави припинення спадкового договору.

Законодавство та судова практика:

1. Цивільний кодекс України.
2. Закон України "Про нотаріат" від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України від 28.09.1993 - 1993 р., № 39, стаття 383.
3. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 3 березня 2004 року № 20/5 // Офіційний вісник України від 26.03.2004 - 2004 р., № 10, стор. 315, стаття 639.
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про судову практику в справах про спадкування" від 30 травня 2008 р. // Вісник Верховного суду України від 00.06.2008 - 2008 р., № 6, стор. 17.

Спеціальна література:

1. Мазуренко С. Особливості укладення спадкового договору // Право України. – 2004. – № 2. – С. 111-114.
2. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд: Наук.-практ. посіб./ С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, О.М. Клименко, С.Я. Рябовська, Л.О. Кармаза та ін.; За заг. ред. С.Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007.
3. Шама Н.П. Спадковий договір в цивільному праві України. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів. нац. унів. ім. І. Франка. – Л., 2008.
4. Шама Н.П. Підстави розірвання спадкового договору // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2007. – № 4 (24). – С. 223-228.
5. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадковий договір. – К.: Видавець Фурса С.Я., 2006.
6. Шама Н.П. Правові наслідки смерті набувача за спадковим договором // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали XV регіональної науково-практичної конференції. 5 лютого 2009 року. - Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2009. – С. 223-224.

Завдання 1.

Складіть проект спадкового договору.

Завдання 2.

Проаналізуйте положення п. 238 «Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» щодо припинення спадкового договору внаслідок смерті набувача.

Завдання 3.

Проаналізуйте ситуацію.

Між П. та В. 20 липня 2006 р. був укладений спадковий договір, за яким П. в разі своєї смерті передає В. належну йому на праві власності квартиру, а В. зобов'язується довічно утримувати П, і який сторони домовилися посвідчити нотаріально протягом 10 днів після його укладення. Однак нотаріально посвідчений такий договір не був. Після смерті П., Д. пред'явив позов до В. про усунення перешкод в користуванні майном, а В., який виконав умови спадкового договору, звернувся до суду з зустрічним позовом до Д. про визнання спадкового договору дійсним на тій підставі, що П. ухилявся нотаріально посвідчити спадковий договір, посилаючись на зайнятість, а В. виконав свої обов'язки відповідно до умов договору, що підтверджується показаннями свідків. Суд, керуючись ч. 2 ст. 220 ЦК України та приймаючи до уваги, що сторони, які уклали спадковий договір, домовилися щодо всіх істотних його умов, В. виконував розпорядження П. та

утримував його за свої кошти, а останній ухилився від нотаріального посвідчення договору, ухвалив, що цей договір повинен бути визнаний дійсним і за В. може бути визнано право власності на квартиру, визначену спадковим договором. Суд ухвалив позов про визнання спадкового договору, не посвідченого нотаріально, задовольнити: визнати спадковий договір дійсним та визнати за В. право власності на квартиру.

Завдання 4.

Між К.(відчужувач) та П. (набувач) 25 червня 2005 р. було укладено спадковий договір, за яким П. після смерті К. набуває право власності на належну йому квартиру. М., яка 15 років проживала з К. однією сім'єю без реєстрації шлюбу, після смерті останнього пред'явила позов до П. про встановлення факту проживання однією сім'єю, визнання спадкового договору недійсним, визнання права користування квартирою. Позивачка посилалась на те, що вона, як член сім'ї К., вела з ним спільне господарство, користувалася квартирою, за спільні кошти вони сплачували квартплату та комунальні послуги, вона здійснювала догляд за К., а П. – своїх зобов'язань за спадковим договором не виконував. Водночас, С., В., та Я., чийм братом був К. і які є спадкоємцями П черги, пред'явили позов до М. та П. про визнання права спадкування за законом, визнання заповіту нікчемним, який стосується того ж майна, що й спадковий договір, та спадкового договору невиконаним, посилаючись на те, що П. не виконав своїх зобов'язань за спадковим договором. Суд першої інстанції рішенням від 21 червня 2007 р. задовольнив позовні вимоги М., а у задоволенні позовних вимог С., В. та Я. було відмовлено. Рішенням апеляційного суду від 16 серпня 2007 р. рішення суду першої інстанції скасовано та ухвалено нове рішення, яким у задоволенні позовних вимог М. відмовлено, а позовні вимоги С., В. та Я. задоволені частково: визнано нікчемним заповіт, визнано невиконаними умови спадкового договору, за С., В. та Я. визнано право спадкування на квартиру, що була предметом спадкового договору. М. подала касаційну скаргу на рішення апеляційного суду, однак Верховний Суд України ухвалою від 3 грудня 2007 р. касаційну скаргу відхилив: рішення апеляційного суду залишив без змін.